

El sistema públic de serveis socials:

definició, estructura, finalitat, règim competencial i dades bàsiques sobre l'evolució dels serveis

Per *Cristina Gené*, cap del Gabinet Tècnic del Departament d'Acció Social i Ciutadania

El sistema públic de serveis socials

La nova Llei de serveis socials defineix el sistema públic de serveis socials com el conjunt de recursos, prestacions, activitats, programes, projectes i equipaments destinats a l'atenció social de les persones, de titularitat de l'administració de la Generalitat, de les entitats locals i altres Administracions, i

també els que l'Administració concerta amb les entitats d'iniciativa privada.

El sistema públic de serveis socials s'organitza en forma de xarxa i s'estructura en serveis socials bàsics i en serveis socials especialitzats.

Serveis socials bàsics

- Els serveis socials bàsics són el primer nivell del sistema públic de serveis socials i la garantia de més proximitat a les persones usuàries i als àmbits familiar i social.
- Tenen un caràcter polivalent, comunitari i preventiu per a fomentar l'autonomia de les persones perquè visquin dignament, atenent les diferents situacions de necessitat en què es troben o que es puguin presentar, i han de donar

respostes en l'àmbit propi de la convivència i la relació de les persones destinatàries dels serveis.

- Els serveis socials bàsics s'organitzen territorialment i inclouen els equips bàsics, els serveis d'ajuda a domicili i de teleassistència, i els serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents.

Serveis socials especialitzats

- Els serveis socials especialitzats s'organitzen atenent la tipologia de les necessitats, per tal de donar resposta a situacions i necessitats que requereixen una especialització tècnica o la disposició de recursos determinats.
- Es presten per mitjà de centres, serveis, programes i recursos dirigits a persones i col·lectius que, en funció de llurs necessitats, requereixen una atenció específica. S'organitzen en forma de xarxa sobre el territori atenent el principi de descentralització, les característiques dels

nuclis de població i la incidència de les necessitats que atenen.

- Els serveis socials especialitzats inclouen els equips tècnics de valoració, que tenen com a funció principal valorar i diagnosticar les situacions de necessitat social que no es poden abordar des d'un servei social bàsic, tenint en compte els informes corresponents de derivació dels serveis socials bàsics, i que determinen l'accés a altres prestacions del sistema.

La finalitat dels serveis socials

Els serveis socials tenen com a finalitat assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida mitjançant la cobertura de llurs necessitats personals bàsiques i de les necessitats socials, en el marc de la justícia social i del benestar de les persones.

Es consideren necessitats socials les que repercuteixen en l'autonomia personal, en una millor qualitat de vida personal, familiar i de grup, en les relacions interpersonals i socials i en

el benestar de la col·lectivitat. Es consideren necessitats personals bàsiques les pròpies de la subsistència i la qualitat de vida de cada persona.

Els serveis socials s'adrecen especialment a la prevenció de situacions de risc, a la compensació de dèficits de suport social i econòmic, i de situacions de vulnerabilitat i de dependència, i a la promoció d'actituds i capacitats de les persones com a protagonistes principals de llur vida.

Les prestacions del sistema públic de serveis socials

Les prestacions del sistema públic de serveis socials són les actuacions, les intervencions tècniques, els programes, els projectes, els mitjans i les ajudes econòmiques i tecnològiques que s'ofereixen a les persones i que es destinen a complir les finalitats dels serveis socials. Les prestacions poden ser de servei, econòmiques o tecnològiques.

Prestacions de servei

- Les prestacions de servei són els serveis i les intervencions realitzats per equips professionals, que tenen com a finalitat la prevenció, el diagnòstic, la valoració, la protecció, la promoció, l'atenció i la inserció de persones, d'unitats de convivència i de grups en situació de necessitat social.
- Les prestacions de servei tenen la condició de complement necessari per aplicar qualsevol altre tipus de prestació social.

Prestacions econòmiques

- Les prestacions econòmiques són les aportacions dineràries, que tenen com a finalitat atendre determinades situacions de necessitat en què es troben les persones que no disposen de recursos econòmics suficients per a fer-hi front i no estan en condicions d'aconseguir-los o rebre'ls d'altres fonts.
- Les prestacions econòmiques es poden atorgar amb caràcter de dret subjectiu, de dret de concurrència o d'urgència social.

Prestacions tecnològiques

- Les prestacions tecnològiques són les que mitjançant un producte atenen les necessitats socials de la persona, com, per exemple, l'assistència tecnològica, la teleassistència domiciliària i les ajudes instrumentals destinades a mantenir o millorar l'autonomia personal.
- Les prestacions tecnològiques es poden associar amb altres prestacions.

Les competències de les administracions públiques

L'Administració de la Generalitat, els municipis i les altres corporacions locals de Catalunya són les administracions competents en matèria de serveis socials.

Sens perjudici de les competències que d'acord amb la llei els corresponen, els municipis i les altres ens locals també poden exercir competències pròpies de l'Administració de la Generalitat per via de delegació, d'encàrrec de gestió o de fórmules de gestió conjunta.

Competències del Govern de la Generalitat

- Impulsar les mesures legislatives necessàries en matèria de serveis socials.
- Desplegar per reglament la legislació de serveis socials.
- Aprovar els plans i els programes generals de serveis socials.
- Establir les directrius i les prioritats de la política general de serveis socials.
- Aprovar la cartera de serveis socials.
- Ordenar els serveis socials i establir les directrius, els criteris i les fórmules de coordinació general del sistema i de coordinació transversal entre els departaments de la Generalitat, si cal, per millorar la gestió i l'eficàcia de la política de serveis socials.
- Establir els criteris i els estàndards mínims de qualitat dels diversos serveis socials.
- Establir els criteris bàsics sobre el règim jurídic aplicable als serveis socials públics, per a l'accés als serveis i per a la participació, si escau, de les persones usuàries en llur finançament.
- Coordinar l'execució de les polítiques públiques en matèria de lluita contra la violència masclista, física o psicològica, i, a aquest efecte, coordinar i impulsar les accions dels departaments de la Generalitat, i col·laborar amb les administracions locals i amb les entitats d'iniciativa social que treballen en la protecció de les dones víctimes de la violència masclista i els donen suport.
- Les que li atribueixen expressament les lleis.

Competències del Departament d'Acció Social i Ciutadania

- a) Adoptar les mesures necessàries per aplicar les directrius que el Govern estableix en matèria de serveis socials i per desplegar i executar les disposicions i els acords que adopti, i avaluar-ne els resultats.
- b) Elaborar els plans i els programes generals de serveis socials i fomentar la iniciativa social, i també avaluar el grau de compliment dels objectius, de l'eficàcia i l'eficiència dels plans i programes generals esmentats.
- c) Adoptar les mesures necessàries per aplicar la cartera de serveis socials.
- d) Col·laborar i cooperar amb els municipis i els altres ens locals en l'aplicació de les polítiques de serveis socials.
- e) Crear, mantenir, avaluar i gestionar els centres, serveis, recursos, equipaments, projectes i programes relatius als serveis socials especialitzats, sens perjudici del que estableixen els articles referents a les competències dels municipis i de les entitats locals supramunicipals, i els que li corresponguin d'acord amb les lleis.
- f) Complir les funcions de registre, autorització, garantia de qualitat i acreditació dels serveis socials.
- g) Exercir la inspecció, el control i la potestat sancionadora en matèria de serveis socials, llevat de les potestats expressament reconegudes al Govern.
- h) Gestionar les prestacions de serveis socials que li corresponguin d'acord amb les lleis.
- i) Establir instruments de recollida d'informació i fer-ne el tractament estadístic a l'efecte de les polítiques de serveis socials, i també establir els elements bàsics i comuns del Sistema d'informació social, coordinar-los i avaluar el sistema de serveis socials.
- j) Establir els criteris generals per finançar, concertar i comprar serveis.
- k) Promoure i fomentar les fórmules de gestió conjunta dels serveis socials de competència local.
- l) Fomentar la participació ciutadana, l'associacionisme, el voluntariat i altres fórmules d'ajuda mútua, d'acord amb les administracions locals si són de llur àmbit territorial.
- m) Elaborar i seguir programes de sensibilització social.
- n) Desenvolupar programes formatius per al personal encarregat de la prestació dels serveis socials.
- o) Fomentar l'estudi i la recerca en l'àmbit dels serveis socials.
- p) Les que li atribueixen les lleis o els reglaments i les que calguin per a desenvolupar i executar la política de serveis socials que no estiguin expressament atribuïdes a un altre departament o a una altra administració pública.

Entitats de gestió descentralitzada

Per a la gestió dels serveis socials de la seva competència, la Generalitat pot utilitzar fórmules de descentralització funcional mitjançant entitats de dret públic.

Competències dels municipis

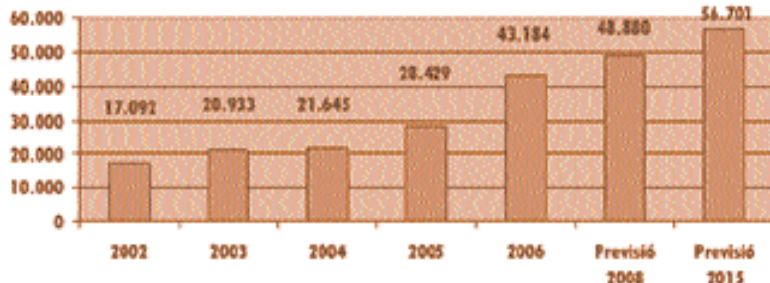
- a) Estudiar i detectar les necessitats socials en llur àmbit territorial.
 - b) Crear i gestionar els serveis socials necessaris, tant propis com delegats per altres administracions, d'acord amb la cartera de serveis socials i el pla estratègic corresponent.
 - c) Elaborar plans d'actuació local en matèria de serveis socials i participar, si escau, en el pla d'actuació de l'àrea bàsica corresponent.
 - d) Establir els centres i els serveis corresponents a l'àmbit propi dels serveis socials bàsics.
 - e) Complir les funcions pròpies dels serveis socials bàsics.
 - f) Promoure la creació dels centres i els serveis corresponents a l'àmbit propi dels serveis socials especialitzats i gestionar-los, en coordinació amb l'Administració de la Generalitat i l'ens local supramunicipal corresponent, d'acord amb la cartera de serveis socials i el pla estratègic corresponent.
 - g) Col·laborar amb l'Administració de la Generalitat en l'exercici de les funcions d'inspecció i control en matèria de serveis socials.
 - h) Exercir les funcions que li delegui l'Administració de la Generalitat.
 - i) Participar en l'elaboració dels plans i els programes de la Generalitat en matèria de serveis socials.
 - j) Coordinar els serveis socials locals, els equips professionals locals dels altres sistemes de benestar social, les entitats associatives i les que actuen en l'àmbit dels serveis socials locals.
 - k) Les que els atribueixen les lleis.
- Les comarques supleixen els municipis de menys de vint mil habitants en la titularitat de les competències pròpies dels serveis socials bàsics que aquests municipis no estiguin en condicions d'assumir directament o mancomunadament.

Competències dels ens locals supramunicipals

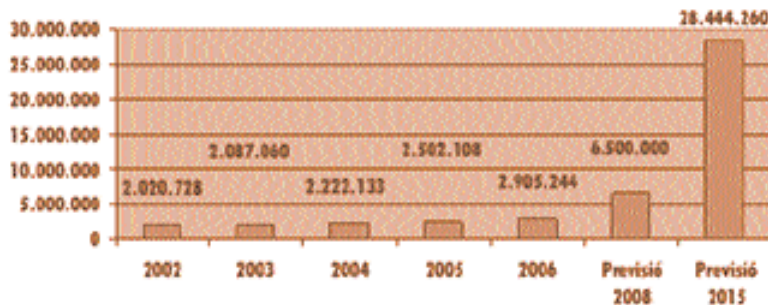
- a) Donar suport tècnic, econòmic i jurídic als ens gestors de les àrees bàsiques de serveis socials.
- b) Oferir serveis d'informació i documentació a les àrees bàsiques de serveis socials.
- c) Programar els serveis socials en el seu àmbit territorial, d'acord amb els criteris de planificació i coordinació de la Generalitat, el pla estratègic corresponent i la cartera de serveis socials, en matèria de serveis socials, i convocar una taula territorial amb els consells comarcals i els ajuntaments dels municipis de més 20.000 habitants del seu àmbit territorial.
- d) Promoure i gestionar els serveis, les prestacions i els recursos propis de l'atenció social especialitzada per a garantir la cobertura de les necessitats socials de la població del seu àmbit territorial.
- e) Promoure l'associacionisme i els projectes comunitaris amb l'objectiu d'aconseguir la millor cobertura i gestió de les necessitats socials.

Algunes dades sobre l'evolució dels serveis socials bàsics ¹

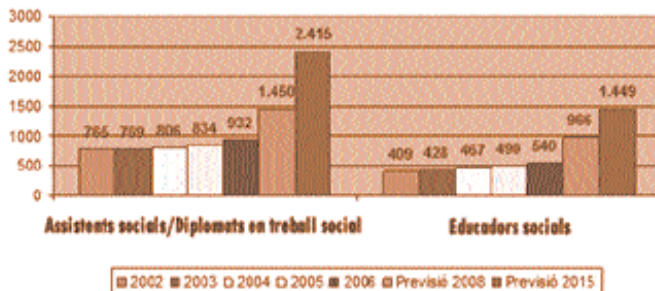
Nombre de persones grans ateses pels serveis d'atenció domiciliària

Nombre d'hores d'atenció domiciliària

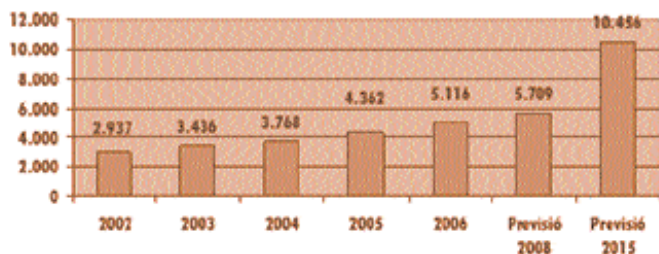
Nombre de professionals dels equips bàsics d'atenció social dels serveis socials bàsics

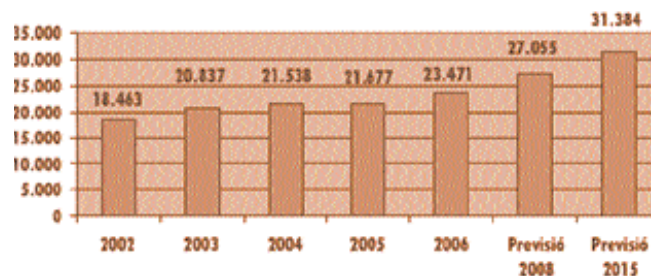
Cristina Gené és llicenciada en psicologia, màster en psicologia comunitària i diplomada en funció gerencial a les administracions públiques, actualment és cap del Gabinet Tècnic del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat. Hi desenvolupa, principalment, les funcions de coordinació de la planificació estratègica de les polítiques de serveis socials i l'elaboració d'estudis que permetin formular les prioritats de la política en l'àmbit del benestar social i de promoció de la formació del personal qualificat dels serveis socials.

Algunes dades sobre l'evolució dels serveis socials especialitzats ²

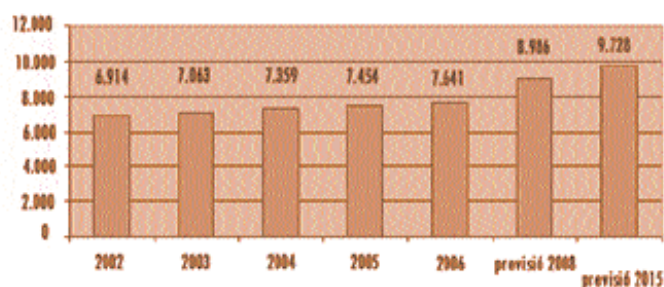
Nombre de places de centre de dia per a gent gran amb finançament públic

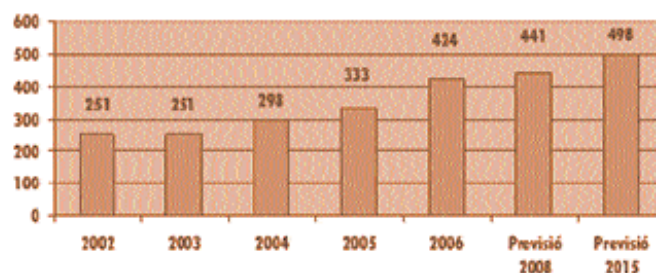
Nombre de places de residència per a gent gran amb finançament públic

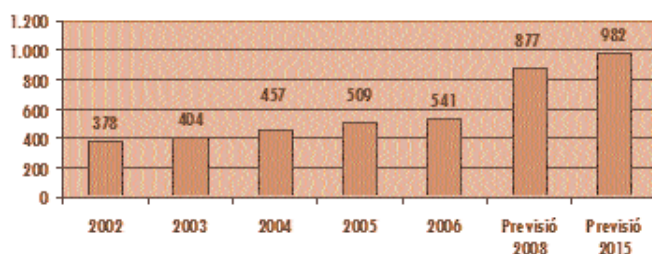
Nombre de places de centre ocupacional per a persones amb discapacitat

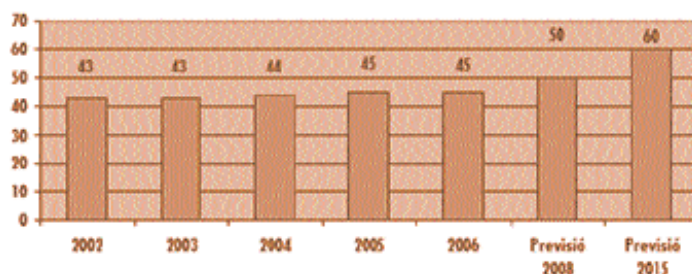
Nombre d'usuaris de serveis per a joves extutelats per la Generalitat

Nombre de places de centre de dia d'atenció especialitzada per a persones amb discapacitat

Nombre de serveis especialitzats d'atenció a la infància i l'adolescència

¹ Fonts:

2002-2006: *Mapa de serveis socials de Catalunya*. Departament d'Acció Social i Ciutadania

Previsió 2008-2015: *Estudi econòmic que va acompanyar l'entrada de la Llei de serveis socials al Parlament de Catalunya*

² Fonts:

2002-2006: *Mapa de serveis socials de Catalunya*. Departament d'Acció Social i Ciutadania

Previsió 2008-2015: *Estudi econòmic que va acompanyar l'entrada de la Llei de serveis socials al Parlament de Catalunya*